

PROGRAM PRIORYTETOWY

Tytuł programu:

Przestrzeń dla przyrody

Część 5) Zielone gminy - stawiając na bioróżnorodność

1 Cel programu

Wsparcie procesu tworzenia nowych lub powiększania istniejących obszarów objętych najwyższymi formami ochrony przyrody: parkami narodowymi i rezerwatami przyrody¹, poprzez dofinansowanie realizacji działań komplementarnych.

2 Wskaźnik osiągnięcia celu

Stopień realizacji celu programu mierzony jest za pomocą wskaźników osiągnięcia celu pn.:

- 1) **Powierzchnia obszarów, na których podjęto działania mające na celu zmniejszenie/likwidację wpływu antropopresji / ha**
Planowana wartość wskaźnika osiągnięcia celu dla bezzwrotnych form dofinansowania wynosi co najmniej - **2 000 ha**;
- 2) **Zasięg zrealizowanych przedsięwzięć edukacyjno-promocyjnych oraz informacyjnych / l. os.**
Planowana wartość wskaźnika osiągnięcia celu dla bezzwrotnych form dofinansowania wynosi co najmniej **5 000 osób**;

3 Budżet

Budżet na realizację celu programu wynosi **do 40 mln zł**, dla bezzwrotnych form dofinansowania.

4 Okres wdrażania

Program realizowany będzie w latach 2026 - 2031, przy czym:

- 1) zobowiązania (rozumiane jako podpisywanie umów) podejmowane będą **do 29.12.2028 r.**;
- 2) środki wydatkowane będą **do 31.12.2031 r.**

5 Terminy i sposób składania wniosków

Nabór wniosków odbywa się w trybie ciągłym.

Terminy, sposób składania i rozpatrywania wniosków określone zostaną odpowiednio w ogłoszeniu o naborze lub w regulaminie naboru, które zamieszczane będą na stronie internetowej NFOŚiGW.

6 Koszty kwalifikowane

- 1) okres kwalifikowalności kosztów od 01.10.2026 r. do 30.09.2031 r., w którym to poniesione koszty mogą być uznane za kwalifikowane (z zastrzeżeniem zgodności z zasadami udzielania pomocy publicznej);

¹ W rozumieniu art. 10 (w przypadku parków narodowych) oraz art. 13 (w przypadku rezerwatów) ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2026 r. poz. 13, z późn. zm.).

- 2) koszty kwalifikowane - zgodnie z „Wytycznymi w zakresie kosztów kwalifikowanych”, z zastrzeżeniem, że:
- a) koszty przedsięwzięć, zadań i działań, których bezpośrednim celem jest gospodarcze wykorzystanie pozyskanego drewna poprzez jego sprzedaż, są niekwalifikowane;
 - b) nie będą kwalifikowane nasadzenia roślin uznanych za inwazyjne gatunki obce²;
 - c) nie będą kwalifikowane nawierzchnie nieprzepuszczalne ścieżek, szlaków, parkingów itp.³;
 - d) koszty promocji walorów przyrodniczych gmin oraz budowania „zielonych kompetencji” są kwalifikowane do wysokości 25% całkowitych kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia;

7 Formy i warunki udzielania dofinansowania

8 Formy dofinansowania

dotacja;

8.1 Intensywność dofinansowania

Dofinansowanie do 95% kosztów kwalifikowanych;

8.2 Warunki dofinansowania

- 1) w przypadku, gdy dofinansowanie stanowi pomoc publiczną, będzie ono udzielane zgodnie z regulacjami dotyczącymi pomocy publicznej;
- 2) w przypadku przedsięwzięć realizowanych przez parki narodowe oraz powiaty, wszystkie działania w ramach tych przedsięwzięć muszą być zlokalizowane wyłącznie na terenie gmin lub miast na prawach powiatu, na terenie których od roku 2024 utworzono lub powiększono park narodowy lub rezerwat przyrody;
- 3) przedsięwzięcia realizowane w ramach programu priorytetowego na terenie danej gminy lub miasta na prawach powiatu przez różnych beneficjentów (gmina, powiat, park narodowy) muszą być komplementarne względem siebie oraz obejmować zakres rzeczowo-finansowy wykluczający możliwość podwójnego finansowania;
- 4) maksymalna kwota dofinansowania dla danego beneficjenta ustalana jest następujący sposób:
 - a) dla gmin i miast na prawach powiatu oraz powiatów, jako iloczyn kwoty 2 000 zł i łącznej liczby hektarów nowo utworzonego lub powiększonego parku narodowego (w przypadku powiększenia liczy się liczba hektarów o jaką został powiększony park narodowy) na terenie danej gminy lub miasta na prawach powiatu lub powiatu od 2024 r. oraz iloczyn kwoty 1 000 zł i łącznej liczby hektarów nowo utworzonych lub powiększonych rezerwatów przyrody (w przypadku powiększenia liczy się liczba hektarów o jaką został powiększony rezerwat) na terenie danej gminy lub miasta na prawach powiatu lub powiatu od 2024 r. Wyliczoną kwotę dofinansowania zaokrągla się w górę do pełnych złotych.
 - b) dla parków narodowych jako iloczyn kwoty 2 000 zł i łącznej liczby hektarów nowo utworzonego lub powiększonego danego parku narodowego (w przypadku powiększenia liczy się liczba hektarów o jaką został powiększony park narodowy) od 2024 r. Wyliczoną kwotę dofinansowania zaokrągla się w górę do pełnych złotych.

² Na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów (Dz.U. 2022 poz. 2649)

³ Nawierzchnie nieprzepuszczalne to takie powierzchnie, które nie dopuszczają do wsiąkania wody (opadów) w grunt albo robią to w bardzo ograniczonym stopniu.

8.3 Beneficjenci

- 1) gminy i miasta na prawach powiatu, na terenie których od roku 2024 utworzono lub powiększono park narodowy lub rezerwat przyrody;
- 2) powiaty, na terenie których od roku 2024 utworzono lub powiększono park narodowy lub rezerwat przyrody;
- 3) parki narodowe, które od 2024 r. zostały utworzone lub powiększone;
- 4) partnerami uczestniczącymi w realizacji przedsięwzięć i ponoszącymi koszty kwalifikowane mogą być: związki jst, jednostki organizacyjne działające w imieniu jst, podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jst, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, urzędy morskie, parki narodowe, parki krajobrazowe i zespoły parków krajobrazowych, pozarządowe organizacje ekologiczne, regionalne dyrekcje ochrony środowiska, uczelnie.

8.4 Rodzaje przedsięwzięć

Dofinansowanie może zostać przeznaczone na przedsięwzięcia obejmujące komponenty wybrane spośród następujących rodzajów zadań:

- 1) ograniczenie antropopresji wynikającej z ruchu turystycznego, poprzez budowę lub modernizację infrastruktury mającej na celu jego ukierunkowanie;
- 2) ochrona i rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury⁴;
- 3) ochrona pomników przyrody;
- 4) promocja walorów przyrodniczych gmin oraz budowanie zielonych kompetencji⁵ w ramach lokalnych społeczności – do 25% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia;

Rodzaje przedsięwzięć mogą zostać doprecyzowane i uszczegółowione odpowiednio w ogłoszeniu o naborze lub w regulaminie naboru.

8.5 Szczegółowe kryteria wyboru przedsięwzięć

⁴ Zielona infrastruktura to sieć obszarów naturalnych i półnaturalnych oraz elementów zieleni, które są odpowiednio zaplanowane i zarządzane, aby zapewniać różnorodne usługi ekosystemowe. Niebieska infrastruktura to część zielonej infrastruktury związana z wodą, obejmująca naturalne i sztuczne elementy wodne oraz systemy gospodarowania wodą.

⁵ Zielone kompetencje (ang. green skills) to zestaw wiedzy, umiejętności, postaw i wartości, które umożliwiają podejmowanie działań sprzyjających ochronie środowiska oraz zrównoważonemu rozwojowi. Zielone kompetencje dzielą się na dwa główne obszary: 1) techniczne: specyficzna wiedza potrzebna do pracy w tzw. zielonych sektorach; 2) horyzontalne: postawy, wartości i wiedza ogólna.

KRYTERIA DOSTĘPU

Lp.	Nazwa kryterium	TAK	NIE
1.	Wniosek jest złożony w terminie określonym w regulaminie naboru ^{*)}		
2.	Wniosek jest złożony na obowiązującym formularzu i w wymaganej formie		
3.	Wniosek jest kompletny i prawidłowo podpisany, wypełniono wszystkie wymagane pola formularza wniosku oraz dołączono wszystkie wymagane załączniki		
4.	Wnioskodawca mieści się w katalogu Beneficjentów, określonym w programie priorytetowym ^{*)}		
5.	W ciągu ostatnich 3 lat przed dniem złożenia wniosku NFOŚiGW nie wypowiedział Wnioskodawcy lub nie rozwiązał z nim umowy o dofinansowanie – za wyjątkiem rozwiązania za porozumieniem stron – z przyczyn leżących po stronie Wnioskodawcy		
6.	Wnioskodawca wywiązuje się z zobowiązań publicznoprawnych na rzecz NFOŚiGW, właściwych organów, czy też podmiotów		
7.	Wnioskodawca wywiązuje się z zobowiązań cywilnoprawnych na rzecz NFOŚiGW		
8.	Cel i rodzaj przedsięwzięcia jest zgodny z programem priorytetowym ^{*)}		
9.	Realizacja przedsięwzięcia nie została zakończona przed dniem złożenia wniosku		
10.	Okres realizacji przedsięwzięcia i wypłaty dofinansowania są zgodne z programem priorytetowym		
11.	Forma i intensywność wnioskowanego dofinansowania jest zgodna z programem priorytetowym ^{*)}		
12.	Wnioskowane dofinansowanie nie stanowi podwójnego finansowania kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia		

^{*)} *szczegółowe wymagania dotyczące spełnienia kryterium może zawierać ogłoszenie o naborze*

KRYTERIA JAKOŚCIOWE DOPUSZCZAJĄCE

Lp.	NAZWA KRYTERIUM	TAK	NIE
I.	OCENA PRZEDSIĘWZIĘCIA		
1.	Uzasadnienie wyboru przyjętego sposobu realizacji przedsięwzięcia.		
Zasady oceny: Ocena na podstawie przeprowadzonej przez Wnioskodawcę analizy alternatywnych rozwiązań. Kryterium jest oceniane pozytywnie o ile z oceny wynika, iż wybrano do realizacji wariant optymalny. Negatywna ocena kryterium powoduje odrzucenie wniosku			

Lp.	NAZWA KRYTERIUM	TAK	NIE
2.	Ocena działań w zakresie ukierunkowania ruchu turystycznego <i>(jeśli dotyczy)</i> .		
Zasady oceny: Ocenie podlegają następujące aspekty działań mających na celu ukierunkowanie ruchu turystycznego: 1) Czy planowany przebieg szlaku turystycznego uwzględnia ograniczenie antropopresji na cenne przyrodniczo gatunki i siedliska? 2) Czy, w przypadku odcinków szlaków oraz obiektów małej architektury położonych w granicach rezerwatów przyrody, parków narodowych lub innych obszarów chronionych, zaplanowane działania uzyskały akceptację właściwych organów ochrony przyrody? 3) Czy zastosowane rozwiązania zapewnią ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach przemieszczania się i wypoczynku osób zwiedzających? 4) Czy zastosowane zostaną – jako podstawowe - materiały pochodzenia naturalnego np. drewno, kruszywo itp.? 5) Czy planowane elementy małej architektury wpisują się w miejscowy krajobraz przyrodniczo-kulturowy? 6) Czy planowana inwestycja zapewnia dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami⁶? Kryterium jest oceniane pozytywnie, jeśli na pytania od 1 – 6 udzielono odpowiedzi pozytywnej lub „nie dotyczy”. Udzielenie odpowiedzi negatywnej na którekolwiek z pytań od 1 -5 oznacza negatywną ocenę kryterium. Negatywna ocena kryterium powoduje odrzucenie wniosku			
3.	Ocena działań w zakresie zielonej i niebieskiej infrastruktury <i>(jeśli dotyczy)</i> .		
Zasady oceny: Ocenie podlegają następujące aspekty działań mających na celu ochronę i rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury: 1) Czy zastosowane zostaną rozwiązania oparte na naturze (ang. Nature-Based Solutions)?⁷ 2) Czy zastosowane zostaną rozwiązania zwiększające naturalną retencję wód opadowych i roztopowych lub spowalniające ich spływ? 3) Czy zastosowane zostaną rozwiązania wspierające ochronę owadów zapylających, ptaków lub nietoperzy (np. łąki kwietne, rośliny nektarodajne, pyłkodajne lub jagododajne, budki lub platformy lęgowe dla ptaków, budki dla nietoperzy itp.)? 4) Czy koszt wykonania elementów służących udostępnieniu terenów zielonych (np. ścieżki, ławki, mostki itp.) nie przekracza 40% łącznych kosztów działań mających na celu ochronę i rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury? 5) Czy planowane elementy małej architektury wpisują się w miejscowy krajobraz przyrodniczo-kulturowy? 6) Czy planowana inwestycja zapewnia dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami? Kryterium jest oceniane pozytywnie, jeśli na pytania od 1 – 6 udzielono odpowiedzi pozytywnej lub „nie dotyczy”. Udzielenie odpowiedzi negatywnej na którekolwiek z pytań od 1 -5 oznacza negatywną ocenę kryterium. Negatywna ocena kryterium powoduje odrzucenie wniosku			

⁶ W rozumieniu ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411)

⁷ Rozwiązania oparte na naturze (ang. Nature-Based Solutions) to działania inspirowane i wspierane przez przyrodę, które jednocześnie: skutecznie i efektywnie rozwiązują wyzwania społeczne (np. zmiany klimatu, bezpieczeństwo wodne, zdrowie, ryzyko katastrof), zapewniają korzyści dla bioróżnorodności oraz przynoszą korzyści ekonomiczne i społeczne (definicja wg Komisji Europejskiej).

Lp.	NAZWA KRYTERIUM	TAK	NIE
4.	Ocena działań w zakresie promocji walorów przyrodniczych gmin i budowania zielonych kompetencji (<i>jeśli dotyczy</i>).		
Zasady oceny: Ocenie podlegają następujące aspekty działań w zakresie promocji walorów przyrodniczych gmin i budowania „zielonych kompetencji”: 1) Czy określono grupę docelową działań edukacyjnych i uzasadniono jej wybór w kontekście zapotrzebowania na działania informacyjno-edukacyjne? 2) Czy tematyka i zakres merytoryczny zaplanowanych działań informacyjno-edukacyjnych zostały właściwie określone, w kontekście celu przedsięwzięcia? 3) Czy zaplanowane narzędzia edukacyjne są odpowiednio atrakcyjne, spójne i adekwatne do zidentyfikowanych potrzeb grupy docelowej? 4) Czy przewidziano działania informacyjno-edukacyjne o charakterze trwałym (np. tablice informacyjne, aplikacje, spoty, strony www)? 5) Czy przewidziano działania mające na celu budowanie zielonych kompetencji wśród lokalnych społeczności? Kryterium jest oceniane pozytywnie, jeśli na pytania od 1 – 5 udzielono odpowiedzi pozytywnej lub „nie dotyczy”. Udzielenie odpowiedzi negatywnej na którekolwiek z pytań od 1 -5 oznacza negatywną ocenę kryterium. Negatywna ocena kryterium powoduje odrzucenie wniosku			
6.	Ocena przygotowania przedsięwzięcia.		
Zasady oceny: Ocena przeprowadzana jest na podstawie posiadanych przez Wnioskodawcę, niezbędnych do realizacji przedsięwzięcia: projektów lub metodyk, a także uzyskanych pozwoleń, zgód i decyzji lub przedstawionego harmonogramu ich uzyskania (jeśli dotyczy). Kryterium jest oceniane pozytywnie o ile z oceny wynika, iż realne jest wdrożenie przyjętego rozwiązania oraz osiągnięcie określonego efektu rzeczowego i ekologicznego. Negatywna ocena kryterium powoduje odrzucenie wniosku			
7.	Ocena kwalifikowalności kosztów przedsięwzięcia.		
Zasady oceny: Ocenie podlega, czy wnioskowane do dofinansowania koszty przedsięwzięcia są niezbędne do jego realizacji oraz do uzyskania określonego efektu rzeczowego i ekologicznego, jak również, czy są one zgodne z Wytycznymi w zakresie kosztów kwalifikowanych oraz programem priorytetowym; Kryterium jest oceniane pozytywnie jeśli co najmniej 80% z łącznej kwoty kosztów wnioskowanych do dofinansowania stanowią koszty kwalifikowane, pod warunkiem, że na etapie uszczegółowienia warunków dofinansowania przed skierowaniem do decyzji Zarządu, kwota dofinansowania zostanie obniżona proporcjonalnie do wysokości kosztów uznanych za niekwalifikowane. Negatywna ocena kryterium powoduje odrzucenie wniosku			
8.	Ocena poprawności oszacowania wysokości kosztów przedsięwzięcia.		
Zasady oceny: Ocenie podlega poprawność oszacowania wysokości kosztów przedsięwzięcia. Kryterium jest oceniane pozytywnie o ile z załączonych do wniosku kosztorysów, ofert lub kalkulacji (z uwzględnieniem prognozowanego wzrostu cen), wynika, że wysokość kosztów przedsięwzięcia została rzetelnie i prawidłowo oszacowana przez Wnioskodawcę,			

Lp.	NAZWA KRYTERIUM	TAK	NIE
a ewentualne zawyżenia kosztów nie przekraczają ogółem 20% wartości wynikającej z załączonych do wniosku dokumentów. <i>Negatywna ocena kryterium powoduje odrzucenie wniosku</i>			
II.	OCENA DOPUSZCZALNOŚCI POMOCY PUBLICZNEJ (o ile dotyczy)		
1.	Dopuszczalność pomocy publicznej zgodnie z przepisami o pomocy publicznej		
Zasady oceny: Ocena dopuszczalności i intensywności wnioskowanej pomocy publicznej pod kątem jej zgodności z warunkami określonymi we właściwych przepisach o pomocy publicznej <i>Negatywna ocena kryterium powoduje odrzucenie wniosku</i>			

9 Postanowienia dodatkowe

Do niniejszego programu priorytetowego mają zastosowanie „Zasady udzielania dofinansowania ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej” oraz „Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej”.